

SZÚCS BALÁZS PÉTER: *Először azt szeretném megkérdezni, hogy melyek voltak az első meghatározó olvasmányélményeid?*

LÁZÁR JÚLIA: *Hófehérke születésnapja.* A képek miatt, és mert Kuka a legkisebb

8 „AZ ÍRÓ NEM KIVÉTEL”

(Szűcs Balázs Péter interjúja

Lázár Júliával)

törpe. A *Csipkerózsika* gyönyörű régi kiadásban. Nemes Nagy *Aranyecsetje*. Szóval, mesék és mesék, Andersen, Ispirescu, Kurcsi Mínya, a havasi mesemondó, aztán a mitológia és onnantól már jöhetett Dosztojevszkij, Thomas

Mann, Belij, Jack London *Martin Edenje* vagy Bulgakov. Majdnem mindenevő vagyok, csak betű legyen.

SZBP: *Mikor kezdte írni?*

LJ: 20 évesen. Észrevettem, milyen a világ – belátom, későn. Nem tetszett, előbb mindenáron meg akartam halni, aztán inkább elkezdtem írni. Rögzíteni, amit látok, mert azt és úgy csak én tudom. Hátha másnak az segít, ahogy nekem segítettek más írók, a szövetségeseim. És nagy öröm, hogy ma már újra látom a jót és szépet is. Árnyalatokat, színeket.

SZBP: *Megmutattad valakinek az írásaidat?*

LJ: Géher István tanár úrnak.

SZBP: *Volt-e mestered, vagy akit annak neveznél?*

LJ: Géher volt a mesterem. Tívdzakóban járt, a zakó jobb zsebében egy vas-hamutartót hordott, a balban ezüst cigarettatárcát. A fogadóóra végén (az akkori Angol Tanszék a Pesti Barnabás utca 4. emeletén volt) fölállt, a nyeles hamutartót a szemetes széléhez ütögetve gondosan kiürítette. Csak aztán csukta be az ablakot, amit előrelátóan kinyitott, ne ártson nekünk a füst. Mindent tudott emberről és versről. Ember volt, igazi. Nem csinált semmi különöset, csak figyelt. Kezében tartotta a kéz- vagy gépirásos papírlapot, amit vittünk, a mutatóujjával követte a sorokat, ha kellett, a kezén számolta a szóttagokat, hogy kövessük, soha semmire nem mondta, hogy rossz. Csak föltett néhány kérdést. Ebből tudta az ember, hogy legépelheti a szövegét, vagy jobban teszi, ha az ajtón kilépve bedobja az első kukába. Nem beszélt sokat. Jelen volt. Nagyon hiányzik.

SZBP: *Mi volt az első publikációd?*

LJ: Sylvia Plath naplóját kezdtem fordítani, de azt hiszem, a fordítás végül

később jelent meg, mint az első verseskötetem. (*Ujjnyomok*, Kozmosz, 1988)
Talán valami apróbb fordítás volt még előtte a Maecenas Kiadónál, novellák,
Gyilkos idő vagy valami hasonló címen.

SZBP: *Meg tudnád-e mondani, melyik köteted vagy írásod áll hozzád a legközelebb?* 9

LJ: Az első verseskötetem ma is közel áll hozzám. És a negyedik is, ami talán meg sem jelenik soha, mert semmi kedvem házalni vele. Mindkettőre ugyanaz jellemző. Pontos látteleletet adnak: az életbe éppen csak megérkező, útkereső fiatal és lassan távozni készülő, összegző ember vívódásairól.

SZBP: *Van-e kedvenc szerződ?*

LJ: Túl sok is. Alig van nem kedvenc szerzőm. Annyi mindent kaptam a már rég nem élők szellemétől: *Beowulf*, balladák, Longosz, Platón, Shakespeare, Marlowe, Hume, Swift, Victor Hugo, G. B. Shaw, Csehov, Tolsztoj, Bulgakov, Thomas Mann, Blok, Agota Kristof, Ottlik, Nemes Nagy, Pilinszky, Berryman, Ted Hughes, Géher István szavai kísérik. A névsor esetleges, sokan vannak, velem vannak.

SZBP: *Véleményed szerint hogyan alakítja az olvasási szokásokat a nyomtatott könyv esetleges háttérbe szorulása, s a képernyőn történő olvasás?*

LJ: Szerintem sosem szabad rövidtávon ítélni. Sőt, ítélni sem. Magam is olvasok képernyőn, egyre többet. Eleinte túlnyomórészt újságot, hírt, de már könyvet is. De semmi nem pótolja – számomra – az új könyv szagát. A fontos talán az, hogy a szavak, az írott, a felelősséggel átgondolt szavak, velünk maradjanak. Hozzáférhetőek, akár milyen formában. Ha lehet, ne legyen se könyvégetés, se energiaváltság, azaz tartós áramszünet.

SZBP: *Mit gondolsz a műfordításról? Mi a műfordító előtt álló legnagyobb kihívás?*

LJ: A műfordítás újjáteremtés. Ha mindenki beszélne minden nyelven, nem volna rá szükség. Így a lehetetlenre vállalkozik. Más közegben, más háttérben, más közönség előtt játszani ugyanazt a darabot. Értelemszerűen nem lehet ugyanúgy. Az eredeti utalások egy része érthetetlen, tehát más utalások kellene. Vagy? Gúzsba kötve táncolni, mondja Kosztolányi a versfordításról – hát valami ilyesmi.

SZBP: *Lehet-e pontosan közvetíteni az eredeti műveket? Itt elsősorban a versfordításra gondolok.*

LJ: Én hiszek abban, amit Géher tanár úrtól tanultam. Hangot fordítunk, nem mondatot. Hangot megszólaltatni pedig lehet. És ha jól csinálja az ember, az olvasó talán olyan kíváncsi lesz, hogy megtanulja az eredeti nyelvet, és hozzáfér az „igazságához”. Akkor még csaldódhat is.

10

SZBP: *Mit fordítasz szívesebben, verset vagy prózát?*

LJ: Mindkettőt. A prózában több a rabszolgaság, ülni kell, az néha fáj. A kiadók sürgetik az embert, a fordító sosem elég gyors, a próza inkább megélhetés. De a szerencsés fordító gyönyörűségét leli minden mondat ízében, kivívja, hogy legyen erre ideje. A vers más. Abból kevesebb jut. Az ember hordozza magában és magával. És egyszer csak beugrik a megfelelő sor, mondjuk a metrón, társaságban, úszás közben. Izgalmas, jó játék.

SZBP: *Kit fordítottál a legszívesebben? És a legnehezebben?*

LJ: Susan Sontagot nem szerettem. Akkoriban éltem, kevés idő jutott a fordításra, szánom-bánom. Legszívesebben mindig azt fordítom, ami soron van. Selejtet nem vállalok.

SZBP: *Susan Sontag mellett Sylvia Plath, Toni Morrison és Doris Lessing fordítója is vagy. Mit gondolsz a női irodalomról? Van-e ilyen, lehet-e erről külön beszélni, vagy csak egyes szerzők és művek vannak?*

LJ: Nem hiszek a női irodalomban, de tudom, hogy sokan nem értenek velem egyet. Nyilván másképpen gondolkozik egy nő és egy férfi. De nem ez az érdekes. Minden művész szűrő, átereszti önmagán a világot. Az eredménynek – végterméknek – csak egyik komponense az illető neme. Egy fontos részecske a sokból.

SZBP: *Számos fordításod mellett ezidáig három önálló versesköteted jelent meg. (Ujjnyomok, 1988; Az ismeretlen, 2001; Még, 2011) Miért nem találkozhatunk gyakrabban a verseiddel?*

LJ: Nem én vagyok a kiadók kedvence, ami nem baj. Nekem sem kedvenc foglalatosságom kiadók után mászkálni. Az ember dönt, vagy a sors? Az író nem kivétel. Kűszködik, szerelmes, gyereket nevel, dolgozik, eldönti, mi a fontos. Tenni, amit tesz, vagy menedzselni, amit a valódi cselekvés, írás, gondolkodás helyett csinál. Már nem érdekel a világhír, csak az, hogy minél tisztábban gondolkodjak és rögzítsek.

SZBP: *Végül pedig a további terveidről kérdeznék.*

LJ: Húsz éve szeretnék egy balladaskönyvet csinálni. Talán sosem lesz rá időm. Elkezdtem regényt írni, kettőt is – nem tudtam, tudom befejezni. Leginkább gondolkodni szeretnék, lassulni, megtanulnék hegedülni és még vagy nyolc nyelven olvasni.

Új Forrás 2016/4 – „Az író nem kivétel”
(Szűcs Balázs Péter interjúja Lazár Jutával)

